

seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Rumunia oraz Mołdawia

Mozaika w żywych kolorach

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

10 ZASAD

ODPOWIEDZIALNEGO PODRÓŻOWANIA

PODRÓŻUJ ODPOWIEDZIALNIE – DBAJ O ŚRODOWISKO
I DZIEDZICTWO KULTUROWE KRAJÓW I REGIONÓW, KTÓRE ZWIEDZASZ

1

Zaplanuj swoją podróż
i przygotuj się do niej.

2

Naucz się choćby kilku słów i zwrotów
w języku kraju czy regionu, który odwiedzasz.

3

Kupuj lokalne
produkty i pamiątki.

4

Korzystaj z usług miejscowych
ludzi, tak by jak najwięcej
Twoich wydatków wspierało
lokalną gospodarkę.

5

Kosztuj miejscowej kuchni,
kupuj sezonowe produkty
spożywcze na targach
i jarmarkach.

6

Szanuj mieszkańców, ich kulturę
i tradycję, staraj się nie zwracać
na siebie uwagi strojem
i zachowaniem zupełnie
odmiennym od miejscowych
zwyczajów, proś o zgodę, gdy
chcesz zrobić komuś zdjęcie.

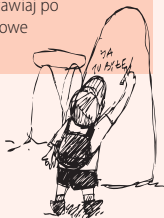
7

Nie zostawiaj po sobie śmieci,
szczególnie w miejscach cennych
przyrodniczo i parkach narodowych.

8

Dbaj o dziedzictwo kulturowe, nie zostawiaj po
sobie śladu, zwiedzając obiekty zabytkowe
i stanowiska archeologiczne.

9

Korzystaj z ekologicznych
środków transportu
i komunikacji publicznej.

10

Podróżuj aktywnie i poznawczo!

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
- Nasza społeczność

Rumunia oraz Mołdawia

Mozaika
w żywych kolorach

© Galaxia Images/Shutterstock.com

(...) Są tam: baśniowa Wołoszczyzna, niedająca się z niczym porównać skalista Transylwania oraz Mołdawia, kraj Stefana Wielkiego, ozłocony cerkwiemi i monasterami, których czas nigdy nie zetrze. (...)

Miodrag Bulatović, Kochanek śmierci

Z geograficznego, historycznego i duchowego punktu widzenia Rumunia jest małą Europą, gdzie bogactwo form geograficznych oraz niemal wszystkie kultury i wyznania stworzyły jedną przestrzeń rozciągającą się pomiędzy Karpatami, Dunajem i brzegiem czarnomorskim. (...)

*Wypowiedź rumuńskiego Ministra Kultury i Wyznań,
Razvana Theodorescu*

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Polskie placówki dyplomatyczne

Ambasada RP w Rumunii,
Bukareszt, Aleea Alexandru 23;
☎ +40 21 3082200, Wydział
Konsularny: ☎ +40 21 3082246;
@ www.bukareszt.ms.gov.pl

**Ambasada RP
w Republice Mołdawii,**
Kiszyniów, Str. Plămădeală 3,
☎ +373 22 238551-52,
@ www.kiszyniow.polemb.net

Przelicznik walut

uzupełnij aktualny kurs

Rumunia

1 RON = _____ PLN

1 EUR = _____ RON

1 USD = _____ RON

Mołdawia

1 MLD = _____ PLN

1 EUR = _____ MLD

1 USD = _____ MLD

Naddniestrze

1 TR = _____ PLN

1 EUR = _____ TR

1 USD = _____ TR

Ważne telefony

Rumunia

Policja: **955**

Straż pożarna: **981**

Pogotowie: **96**

Uniwersalny numer alarmowy:

112

Mołdawia

Policja: **902**

Straż pożarna: **901**

Pogotowie: **903**

Porada lekarska w nagłych
wypadkach: **963**

Numery kierunkowe

Do Polski: +48

Do Rumunii: +40

Do Mołdawii (i Naddniestrza):
+373

Strefa czasowa

Rumunia i Mołdawia: czas

letni UTC+2; czas zimowy
UTC+3 (przestawiamy zegarki
o jedną godzinę do przodu,
np. z godz. 1.00 na 2.00).

Naddniestrze: UTC+3 (przez
cały rok)

Turystyczny savoir-vivre

- Warto powstrzymać się od poruszania drażliwych tematów historyczno-politycznych (np. „przypominania” Rumunom, że Transylwania czy Kiszana były przez tysiąc lat częścią Królestwa Węgier).
- W przypadku rozmów z Mołdawianami należy unikać sugerowania, że Republika Mołdawii jest – m.in. poprzez wspólnotę językową – częścią tzw. Wielkiej Rumunii.
- Do cerkwi i kościołów należy wchodzić z zakrytymi ramiionami, w spodniach lub spódnicach za kolana. Trzeba też wyłączyć telefony komórkowe.
- Nie należy fotografować ludzi bez ich zgody. Często w muzeach i obiektach sakralnych zabronione jest robienie zdjęć (lub zdjęć z fleszem).

Oznaczenia toalet

Poza standardowymi, także:

F – kobiety (*femei*)

B – mężczyźni (*barbați*)

Kup książkę

Poleć książkę

Przepisy drogowe

- Wjeżdżając na terytorium Rumunii trzeba wykupić winietę.
- Dozwolone prędkości: 50 km/godz. w terenie zabudowanym, 90 km/godz. poza terenem zabudowanym, 100 km/godz. na drogach dwupasmowych, 130 km/godz. na autostradach.
- Dopuszczalne stężenie alkoholu we krwi: 0,0 promila.
- Wszystkie wykroczenia drogowe są rygorystycznie karane (łącznie z zatrzymaniem prawa jazdy). Mandaty można opłacić wyłącznie na terenie Rumunii i wyłącznie w lejach.

Zagrożenia

- W dużych miastach: drobna przestępczość.
- Na drodze: dziurawa nawierzchnia, źle oznaczone roboty remontowe, zwierzęta i dzieci wałęsające lub bawiące się na drogach, nieoświetlone furmanki itp., niefrasobliwi miejscowi kierowcy.
- W górach: gwałtowne burze i spadki temperatur, agresywne psy pasterskie, niedźwiedzie, żmije.

Elektryczność

- **Rumunia:** 230 V, 50 Hz, gniazdko takie jak w Polsce (typ C i F).
- **Mołdawia:** 240 V, 50 Hz, gniazdko takie jak w Polsce.

Przydatne języki

Rumunia: rumuński, węgierski (w Banacie, Kriszanie, Transylwanii), niemiecki (w Transylwanii, w kontakcie ze starszymi osobami), ukraiński (w Marmaroszu i na Bukowinie), romani (w kontaktach z Cyganami), angielski i francuski (w kontaktach z młodymi ludźmi)

Mołdawia: rosyjski, ukraiński, angielski (głównie wśród młodzieży)

Przydatne zwroty

1 unu	8 opt
2 doi	9 nouă
3 trei	10 zece
4 patru	100 o sută
5 cinci	200 două sute
6 șase	1000 o mie
7 șapte	

Dzień dobry..... Bună ziua (rano Bună dimineața)
 Dobry wieczór ..... Bună seara
 Do widzenia..... La revedere
 Dobranoc..... Noapte bună
 Dziękuję..... Mulțumesc
 Nie rozumiem..... Nu înțeleg
 Gdzie jest ...?..... Unde este ...?
 Ile to kosztuje?..... Cât costă?
 Pomocy!..... Ajutor!
 Czy może mi Pan /
 Pani pomóc? .....Puteti să mă ajutați?

Kup książkę

Poleć książkę

Zobacz koniecznie

Pałac Parlamentu

1 Bukareszt

Stolica Rumunii pełna jest kontrastów, może jednocześnie odpychać, jak i uwodzić nieoczywistym pięknem i ciekawymi zabytkami. Pośród komunistycznej zabudowy, której flagowym przykładem jest gigantyczny **Pałac Parlamentu** znajdziemy m.in. piękną **cerkiew Stavropoleos** i orientalny **karawanseraj Manuka**. Warto odwiedzić też **Rumuńskie Ateneum**, a także kilka ciekawych muzeów z Narodowym Muzeum Historycznym, Narodowym Muzeum Sztuki, Muzeum Rumuńskiego Chłopa i wspaniałym **Muzeum Wsi** (skansenem) na czele. Więcej zob. s. 131.

2 Nowa Metropolia w Curtea de Argeș

Wspaniała cerkiew klaszorna monasteru w Curtea de Argeș została wzniesiona w latach 1512–17. Łączy ona wszystko to, co najlepsze w architekturze Wschodu i Zachodu: elementy serbskie, tureckie i ormiańskie, dystynkcję gotyku i bogactwo orientalnej arabeski. Świątynia jest jednym z najcenniejszych zabytków Wołoszczyzny, przez stulecia inspirującym działających na ziemiach rumuńskich mistrzów budowlanych. Więcej zob. s. 172.

Kup książkę

Poleć książkę

Cluj, Bulevardul Eroilor

3 Kluj

Stolica Transylwanii, jej główny ośrodek kulturalny i akademicki, najbardziej „węgierskie” miasto Rumunii. Ważne miejsce w jego dziejach zajmują też Sasi. Wśród licznych zabytków na pierwszym miejscu trzeba wymienić imponującą farę św. Michała, której najstarsze części pochodzą z połowy XIV w. Warto zobaczyć także okazały kościół kalwiński, mieszczący Narodowe Muzeum Sztuki pałac Bánffy, kościół uniwersytecki – pierwszy barokowy kościół Siedmiogrodu, a z budowli nowszych: katedrę prawosławną i kościół „z Kogutem”. Zmęczeni zabytkami możemy pospacerować po ogrodzie botanicznym – jednym z najpiękniejszych w Europie, wręcz wypada natomiast zwiedzić wspaniały skansen (Park Etnograficzny Romulus-Vuia). Więcej zob. s. 271.

4 Katedra w Alba Iulia

Rzymskokatolicka katedra św. Michała w Alba Iulia, wzniesiona w połowie XIII w., to jeden z najcenniejszych sakralnych zabytków Rumunii. Dawną stolicę Księstwa Siedmiogrodu warto odwiedzić też dla kilku innych ważnych dla historii Rumunii zabytków – Pałacu Książęcego, Sali Zjednoczenia i monumentalnego Soboru Koronacyjnego, świadka koronacji króla Rumunii Ferdynanda I (1922). Więcej zob. s. 236.

Kup książkę

Poleć książkę

© rechitansorin | Depositphotos.com

5 Zamek w Hunedoarze

Castelul Corvinilor jest uważany za najpiękniejszy gotycki zamek w Europie Środkowej. Rezydencja należała do kilku znacznych rodzin węgierskich (Hunyady, Korwin, Bethlen, Apafi, Thököly i in.), obecnie jest własnością rządu Rumunii. Okazała warownia posiada dość skomplikowaną architekturę: główny dziedziniec otacza kilka połączonych ze sobą budowli, m.in. gotycki pałac ze wspaniałą Salą Rycerską, pomieszczenia gospodarcze i przeznaczone dla służby oraz kaplica z przyległym małym dziedzińcem ze studnią. Całość założenia obejmują mury flankowane przez kilka bastionów i wież. Nie będą się tu nudzić ani dorośli, ani dzieci, mogące szukać w zakamarkach zamku duchów, księżniczek i skarbów. Więcej zob. s. 268.

© takawildcats | Fotolia.com

6 Sybin

Saski Hermannstadt to jedno z największych i najciekawszych miast Siedmiogrodu. Ośrodek o kilkuwiekowych tradycjach naukowych i kulturalnych. Rozległa, dobrze zachowana starówka kryje kilka obiektów najwyższej rangi – jak ewangelicki kościół parafialny, Stary Ratusz czy pałac Brukenthal, mieszczący wspaniałą kolekcję malarstwa – a także dziesiątki innych zabytków, przywołujących średnio-wieczny krajobraz miejski. Będąc w Sybinie, obowiązkowo należy zwiedzić jeden z najciekawszych skansenów w Rumunii (i w Europie) – Muzeum Cywilizacji Ludowej „ASTRA”, położone na południowych peryferiach miasta. Więcej zob. s. 310.

Kup książkę

Poleć książkę

7 Ufortyfikowane kościoły saskie w Transylwanii

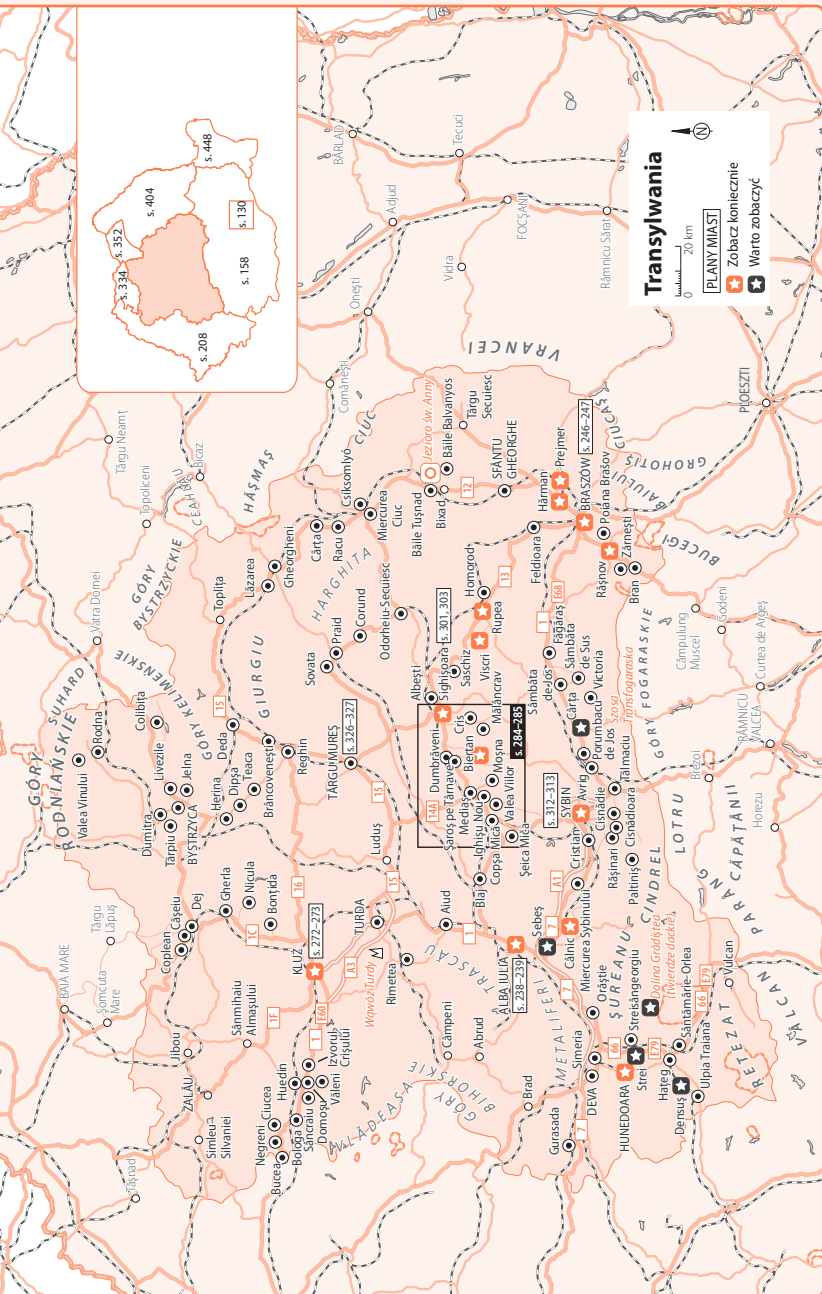
Obronne grody kościelne, stanowiące nieraz prawdziwe minitwierdze otoczone murami z basztami i kryjące budynki gospodarcze, studnię (czasem wykopaną wewnątrz kościoła), szkołę i pomieszczenia mieszkalne, były wznoszone w Saksonii Siedmiogrodzkiej między XII a XVII w. Wiele z tych unikatowych budowli zachowało się do dziś. Kilka najwspanialszych doceniono wpisem na listę UNESCO. Obowiązkowo należy zobaczyć warowne kościoły we wsiach **Biertan, Prejmer, Hărman i Viscri**. W przypadku Biertan i Viscri ochroną UNESCO została objęta cała zabytkowa zabudowa. Warto pamiętać, że obronnych kościołów jest w Transylwanii znacznie więcej i że wiele z nich nie ustępuje malowniczością wymienionym. By się o tym przekonać, wystarczy odwiedzić np. wsie Șeica Mică, Moșna, Cislădie, Cislădiara, Dârjiu, Saschiz, Valea Viilor czy Homorod. Więcej zob. s. 307, 256, 294.

Ufortyfikowane kościoły we wsiach Biertan, Saschiz i Viscri

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Transylwania

rum. Ardeal, Transilvania;
węg. Erdély;
niem. Siebenbürgen

Siedmiogród – przez ponad tysiąc lat stanowiący część Królestwa Węgier – to region pod każdym względem wyjątkowy. Dla wielu krajoznawców, historyków sztuki i turystów najbardziej atrakcyjna kraina Rumunii. Na taką opinię składa się bardzo wiele elementów. Jednym z głównych jest niespotykane wręcz nagromadzenie cennych i intrygujących zabytków, będących kulturowym dziedzictwem zamieszkujących od wieków (mimo wyraźnych przemian demograficznych w mniejszym stopniu także dziś) te tereny Węgrów, Sasów i Szeklerów (nie zapominając oczywiście o Rumunach, a także innych nacjach tworzących niegdyś multietniczny transylwański tygiel – jak choćby Żydach i Ormianach). Transylwania to zatem kraina pięknych miast o imponującej tradycji historycznej, saskich i szeklerskich wsi słynących z ufortyfikowanych grodów kościelnych i zabytkowej zabudowy, węgierskich rezydencji szlacheckich, zamków, warowni chłopskich, twierdz dackich i innych ciekawych obiektów – szczerze rozrzuconych pośród łagodnych wzgórz regionu... A dla tych, którzy nad zwiedzanie miast i wsi przedkładają wędrówki górskie – świetna baza wypadowa w liczne karpackie pasma, otaczające Wyżynę Transylwańską niemal ze wszystkich stron.

- ✦ **Alba Iulia** (s. 236) – romańska katedra św. Michała
- ✦ **Biertan** (s. 307), **Prejmer** (s. 256), **Härman** (s. 256) – najwspanialsze ufortyfikowane kościoły saskie
- ✦ **Braszów** (s. 245) – Czarny Kościół i dobrze zachowana starówka
- ✦ **Cârța** (s. 323) – ruiny XIII-wiecznego opactwa Cystersów
- ✦ **Densuș** (s. 270), **Strei** (s. 269) – jedne z najstarszych cerkwi Siedmiogrodu
- ✦ **Hunedoara** (s. 268) – najpiękniejszy gotycki zamek w Europie Środkowej
- ✦ **Kluž** (s. 271), **Sighișoara** (s. 300), **Sybin** (s. 310) – historyczne miasta; świetnie zachowane zabytki starówki
- ✦ **Râșnov** (s. 253), **Câlnic** (s. 296), **Rupea** (s. 293) – najciekawsze zamki chłopskie
- ✦ **Sebeș** (s. 295) – romańsko-gotycka fara ewangelicka
- ✦ **Valea Grădiștei** (s. 292) – twierdze dackie
- ✦ **Viscri** (s. 294) – jedna z najlepiej zachowanych wsi saskich ze wspaniałym kościołem warownym

Alba Iulia

węg. Gyulafehérvár;
niem. Weißenburg, Karlsburg;
staropol. Białogród Julijski; 🏠 59 tys.

Alba Iulia jest – jak na Transylwanię – miastem dość specyficznym. Nie znajdziemy tu ani efektownej starówki, ani harmonijnej urbanistyki, tak charakterystycznych dla innych historycznych ośrodków regionu. Z drugiej strony, jako dawna stolica Siedmiogrodu, szczyci się kilkoma cennymi zabytkami, ważnymi dla dziedzictwa kulturowego wielu narodów – Rumunów, Węgrów, a także Polaków.

Alba Iulia to także dobry punkt startowy dla osób wybierających się w południową część gór Trascău – łatwo dojechać stąd do kilku podgórskich miejscowości, w których można rozpoznać wędrowkę.

Historia

Wielka historia Alba Iulia zaczyna się wraz z podbojem starożytnej Dacji przez imperium rzymskie. Osada Apulum została założona bezpośrednio po pokonaniu króla Daków Decebala, a więc za panowania cesarza Trajana. Po reorganizacji administracyjnej prowincji, dokonanej za panowania cesarza Antoninusa Piusa, Apulum stało się stolicą całej prowincji. Zintensyfikowaniu kontaktów handlowych służyła ukończona w 108 r. nowa bita droga, łącząca Apulum z innymi miastami prowincji, w szczególności z bogatym ośrodkiem rzymskiej Dacji – Colonia Ulpia Traiana Sarmigetusa Regia (dzisiejsza Sarmizegetusa). Dzięki rozbudowie cesarskich dróg Apulum stało się głównym węzłem komunikacyjnym prowincji.

Wrz z opuszczeniem Dacji przez Rzymian nadeszły mroczne wieki także dla dawnej stolicy, wielokrotnie płdrowanej

przez wędrujące plemiona barbarzyńców. W VII stuleciu w najbliższej okolicy dawnego miasta, będącego wówczas jedną stertą gruzu, osiedliły się plemiona słowiańskie, które stworzyły jego nową nazwę: Belgrad, tzn. „Biały Gród”. Przetrwiała ona do naszych czasów. W IX w. przez krótki okres okolice Alba Iulia były zamieszkiwane przez plemiona bułgarskie, co potwierdzają wykopaliska archeologiczne.

Zajęcie Białogrodu przez Węgrów nastąpiło prawdopodobnie w końcu X w. Na czele oddziału zdobywców stał Gyula (*gyula* to tytuł najwyższego wodza Madziarów; nie wiadomo, jak doszło do tego, iż zamieniono go na imię – być może jest to zasługa kronikarzy, którzy określenie godności zaczęli zapisywać wielką literą). On to wznosił pierwsze fortyfikacje na pozostałościach rzymskich budowli. Ważnym wydarzeniem w dziejach miasta było założenie w XI w. biskupstwa misyjnego. Pierwszego biskupa kroniki wymieniają w 1075 r. (jako *episcopus Bellegradensis*). Pomyślny rozwój Białogrodu zakłócił w 1437 r. najazd turecki, podczas którego armia dowodzona przez sułtana Murada II zdobyła i zniszczyła miasto.

Złoty wiek nadszedł wraz z utworzeniem samodzielnego Księstwa Siedmiogrodu ze stolicą w Alba Iulia. To właśnie tu rezydował na stałe dwór książęcy i tu także odbywały się sejmy stanowe (diety). W 1559 r. w Alba Iulia zmarła Izabela Jagiellonka, córka króla Polski Zygmunta Starego, matka książąt siedmiogrodzkich z rodziny Zápolya. W 1567 r. na sejmie w Alba Iulia postanowiono, że w razie bezpotomnej śmierci syna Izabeli, księcia Jana Zygmunta Zápolyi, władzę w państwie przejmie Stefan Batory (István Báthory) z Szilágysomlyó, przyszły król Polski. Batory nie zapomniał swojej pierwszej stolicy i, będąc już królem Polski, przysłał do Alba Iulia jezuitę Jakuba Wujka, który przez pewien czas pełnił funkcję nauczyciela

Kup książkę

Poleć książkę

bratanka królewskiego, Zygmunta Batorego. Epizodem w dziejach miasta, dziś wielce eksponowanym, był (mający miejsce w 1599 r.) uroczysty wjazd gospodarza wołoskiego Michała Walecznego, który na skutek pomyslnych, lecz bardzo kruchych układów politycznych po raz pierwszy w historii na kilka miesięcy zjednoczył pod swym berłem trzy państwa protorumuńskie: Wołoszczyznę, Siedmiogród i Mołdawię. Postać Michała Walecznego (Mihai Viteazul) jest dla współczesnych Rumunów argumentem potwierdzającym prawa Rumunii do tych terenów. Jedynym dziełem Michała Walecznego, które przetrwało jego upadek, było ustanowienie w 1600 r. biskupstwa prawosławnego z siedzibą w Alba Iulia. W istniejącej obok katedry drukarni powstały bardzo istotne dla kultury rumuńskiej dzieła, takie jak *Nowy Testament Białogrodzki* (1648).

Szczytowy okres w historii Alba Iulia w zakresie życia intelektualnego przypada na 1. poł. XVII w. W 1622 r. książę Transylwanii Gabriel Bethlen założył tu Akademię, składającą się z trzech fakultetów. Kres jej istnieniu przyniósł w 1658 r. najazd turecki, który doszczętnie zniszczył miasto, skutkiem czego Akademię przeniesiono do Aiud. W 1696 r. mistrz tej szkoły, Grzegorz Buitul, przełożył katolicki katechizm na język rumuński. Działania te były spowodowane polityką Kościoła rzymskokatolickiego, który dążył do zawarcia unii z rumuńskimi wyznawcami prawosławia. W tym celu w Alba Iulia zebrał się w 1698 r. Święty Synod, złożony z prawosławnych biskupów i popów, który zaakceptował unię z Rzymem. Odtąd Alba Iulia stała się siedzibą metropolity unickiego. Aby oddać pełny krajobraz religijny miasta, należy jeszcze wspomnieć, że co najmniej od 1591 r. istniał w Alba Iulia sąd Żydów sefardyjskich.

Pod koniec XVII w., wraz z przejściem Siedmiogrodu pod władzę Habsburgów,

zniesiona została autonomia księstwa. Po powstaniu antyhabsburskim Franciszka II Rakocznego (1703–11) cesarz Austrii Karol VI postanowił zbudować w Alba Iulia potężną, nowoczesną twierdzę, która stałaby na straży austriackiego panowania w Siedmiogrodzie. Prowadzone przez 19 lat (1714–33) prace zakończyły się całkowitym opasaniem miasta nowoczesnymi systemami bastionów i kazamatów.

Wielki dzień w historii miasta nadszedł 1 grudnia 1918 r., kiedy Wielkie Zgromadzenie Narodowe Rumunów z Transylwanii, Banatu, Kriszany i Marmaroszu, wraz ze 100-tysięcznym tłumem przybyłych Rumunów, jednomyślnie uchwaliło przyłączenie Transylwanii do Królestwa Rumunii (potwierdzone w 1920 r. traktatem w Trianon). Cztery lata później (1922) w Alba Iulia dokonano uroczystej koronacji Ferdynanda I jako króla ostatecznie zjednoczonej Rumunii.

Warto zobaczyć

Katedra św. Michała

Katedra rzymskokatolicka św. Michała stanowi jeden z najcenniejszych zabytków na terytorium Rumunii. Już w X stuleciu na miejscu dzisiejszej świątyni istniała niewielka rotunda z małą apsydą ołtarzową. W 2. poł. XI w., za panowania króla węgierskiego Władysława I Świętego, rozpoczęto budowę nowej świątyni w układzie bazylikowym, którą ukończono między 1090 a 1140 r. Uległa ona zniszczeniu podczas najazdu Tatarów na Królestwo Węgierskie (1241).

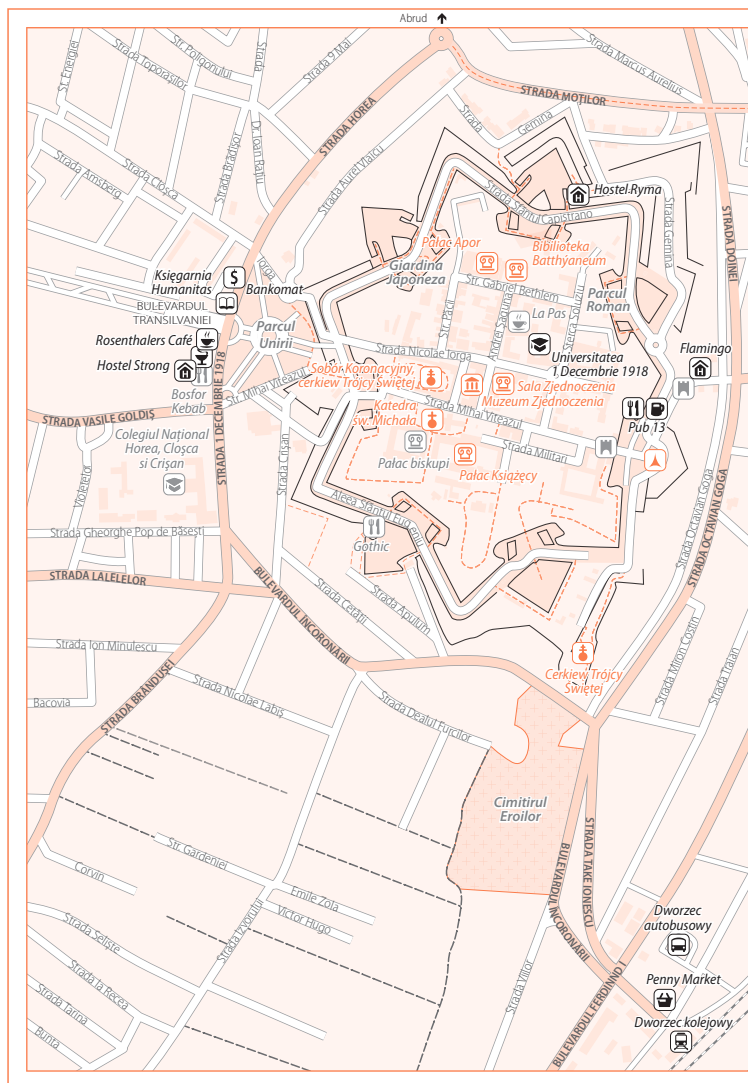
Budowę zachowanej do dziś katedry rozpoczęto z inicjatywy biskupa Gallusa w połowie XIII w. Wtedy to wzniesiono budowlę trójnawową z transeptem (nawą poprzeczną) i trzema zamykającymi nawy apsydami. W 1277 r. kościół uległ zniszczeniu. Lata 1287–91 przypadają na finalizowanie prac przy odbudowie świątyni, których

Kup książkę

Poleć książkę

końcowym etapem kierował budowniczy Jan z Saint-Dié. Prawdopodobnie to właśnie wg jego projektu rozbudowano prezbiterium kościoła, które znacznie przedłużono i zamknięto wielobocznie. Również z tym okresem należy wiązać budowę dość

oryginalnego rozwiązania portalowego, usytuowanego pomiędzy planowanymi dwiema wieżami zachodniej fasady. Według historyków sztuki, zaangażowana w prace przy katedrze strzecha budowlana zrealizowała także budowę kościoła

oprac. R. Błetek

Kup książkę

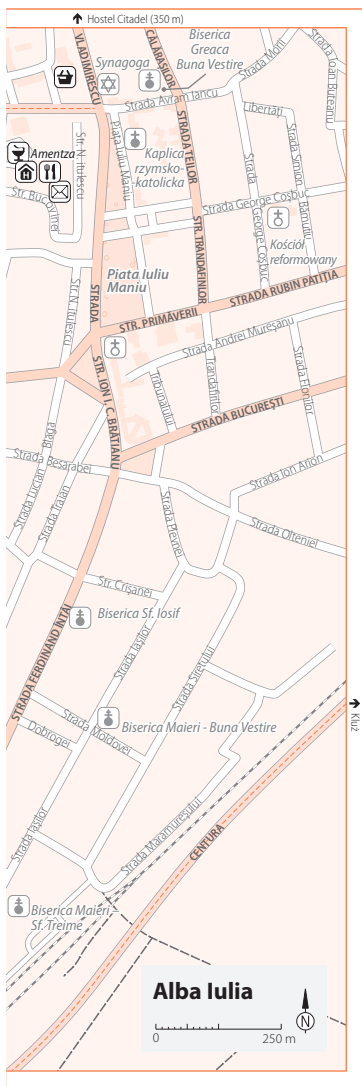
Poleć książkę

cysterskiego w siedmiogrodzkiej miejscowości Cârța. Z dwóch planowanych wież zachodniej fasady zbudowano jedynie wieżę południową.

Wnętrze świątyni jest dość skromne. Pomiędzy północną nawą boczną

a transeptem znajduje się słabo wydzielona od reszty świątyni **kaplica Królewska**, gdzie umieszczono dwa sarkofagi należące do Izabeli Jagiellonki oraz jej syna Jana Zygmunta Zápolyi. Po śmierci męża, króla Węgier Jana Zápolyi, Izabela Jagiellonka w imieniu małoletniego syna sprawowała rządy w Siedmiogrodzie. Mimo wygnania, powróciła ostatecznie do Alba Iulia, aby tutaj umrzeć w 1559 r. Na trumnie królowej widnieje jej postać przedstawiona w stroju renesansowym z insygniami królewskimi. U jej stóp znajdują się tarcze z herbami Polski (Orzeł Jagielloński) i Węgier, a także z herbem matki Izabeli, Bony Sforzy, oraz męża, Jana Zápolyi. Boki sarkofagu zdobią sceny zaczerpnięte z przypowieści o dobrym Samarytaninie. Sarkofag księcia Jana Zygmunta jest analogiczny do grobowca matki. U stóp zmarłego, którego postać ułożona jest dość sztywno, znajdują się tarcze herbowe o podziale czteropółowym, na których widnieją herby Siedmiogrodu, Polski i Węgier, a także herb rodziny Zápolya. Boki sarkofagu księcia pokrywają płaskorzeźby przedstawiające scenę oblężenia miasta oraz pochód wojsk.

W południowej nawie bocznej zachowały się także **sarkofagi rodziny Hunyady**, są one jednak w o wiele gorszym stanie niż grobowce królewskie. Na szczególną uwagę zasługuje sarkofag Jana Hunyadyego, namiestnika Królestwa Węgierskiego po tragicznej śmierci Władysława Warneńczyka, kilkakrotnego zwycięzcy w walkach z imperium osmańskim. Sarkofag zdobiony jest płaskorzeźbą ze scenami wojennymi, wśród których po jednej stronie widoczna jest bitwa kawalerii z Turkami, po drugiej zaś – zwycięski pochód wojsk. Równie cenny jest zachowany zespół plastycznych płyt nagrobnych Hunyadych – m.in. Władysława, brata króla Węgier Macieja Korwina. Świeże wieńce i kwiaty w kolorach flagi węgierskiej

Kup książkę

Poleć książkę

świadczą, że miejsce to we współczesnej Rumunii jest najważniejszym symbolem dawnej potęgi Węgier, a katedra w Alba Iulia niezaprzeczalnie przywodzi na myśl utracone węgierskie Kresy.

Do kaplicy Królewskiej przylega również cenna **kaplica Ducha Świętego**. Zbudowana w 1512 r. z fundacji proboszcza katedralnego Jana Lazoniusa, stanowi najczystszy stylowo budowlę renesansową na terenie Rumunii.

Warto wspomnieć również o krypcie (w południowej ścianie) biskupa Árona Mártona (1896–1980) – obrońcy praw człowieka, protestującego m.in. przeciw deportacjom Żydów w czasie II wojny światowej, prześladowanego przez faszystów i komunistów, wielkiego autorytetu dla rumuńskich Węgrów.

Twierdza Alba Carolina

Twierdza Alba Carolina (Cetatea Alba Carolina), nazwana tak na cześć cesarza Karola VI, jest wspaniałym zabytkiem XVIII-wiecznej sztuki fortyfikacyjnej. Wzniesiona w latach 1714–33, według planów włoskiego architekta Giovanniego Morando Viscontiego, bezpośrednio nawiązuje do francuskiego systemu fortyfikacyjnego stworzonego przez marszałka Francji Sebastiana Le Prestre de Vaubana. W Europie Środkowej jedynie twierdze w Terezynie (Terezín, Czechy) i Nowym Sadzie (Novi Sad, Serbia) zachowały się w równie dobrym (nieomal idealnym) stanie. Tylko mały odcinek ziemnych fortyfikacji od zachodniej strony uległ splantowaniu wskutek budowy Sobo-ru Koronacyjnego. Na szczególną uwagę zasługują reprezentacyjne bramy prowadzące do twierdzy, wśród których wyróżnia się wschodnia brama górna, zwieńczona wspaniałym, pełnoplastycznym wizerunkiem cesarza Karola VI na koniu (dzieło Jana Königa). Warto również wspomnieć, iż twierdza nadal spełnia swą pierwotną

funkcję jako baza wojska rumuńskiego, zajmującego południowo-wschodnią część cytadeli. W ostatnim czasie twierdza została gruntownie odrestaurowana i stała się doskonałym miejscem spacerowym. Znajdujące się w jej wnętrzu uliczki wypełniły liczne restauracje i kawiarnie.

Przed główną bramą twierdzy stoi **obelisk** poświęcony pamięci przywódców powstania chłopskiego (1784), którymi byli Horea, Kriszan (Crișan) i Cloșca. Tutaj ich więziono i tutaj stracono (1785). Z platformy obelisku rozciąga się wspaniały widok na okolice miasta. Warto także przespacerować się wzdłuż bastionów w kierunku południowym do niezwykle urokliwej, małej **drewnianej cerkwi Trójcy Świętej**, zbudowanej w stylu siedmiogrodzkim z charakterystyczną wyniosłą iglicą dzwonnicy.

Sobór Koronacyjny

Sobór Koronacyjny to obecnie najbardziej reprezentacyjną budowlą miasta. Kompleks stoi nieopodal katedry rzymskokatolickiej, nad którą wyraźnie dominuje. Bez wątpienia w pewien sposób jest to działanie zamierzone przez budowniczych Soboru, którzy chcieli pokazać wyższość kultury i narodu rumuńskiego nad katolicyzmem, reprezentowanym głównie przez ludność węgierską. Budowę soboru rozpoczęto w 1921 r. – a więc dwa lata po zjednoczeniu Transylwanii z Królestwem Rumunii. Projekt całego kompleksu wykonał architekt Victor Ștefănescu, nawiązując bezpośrednio do innych zespołów cerkiewnych budowanych wówczas w Siedmiogrodzie w tak zwanym stylu narodowym, który jednak ciągle jeszcze się kształtował. Mimo że punktem wyjścia dla architekta była cerkiew księżęca wzniesiona w dawnej stolicy Wołoszczyzny, Târgoviște, styl wołoski został tu jednak dalece przekształcony na rzecz monumentalizmu, który z zasady był sprzeczny z kanonem sztuki wołoskiej.

Kup książkę

Poleć książkę

Przed wejściem do katedry umieszczone są płyty upamiętniające Wielkie Zgromadzenie Narodowe (1918).

Znajdująca się w centrum założenia **cerkiew katedralna Trójcy Świętej** ozdobiona jest malowidłami wykonanymi przez C. Petrescu. Wyróżniają się tu portrety Michała Walecznego i jego żony, znajdujące się kruchcie świątyni. Nazwa Soboru pochodzi od uroczystej koronacji, której dokonał w tym miejscu król Rumunii Ferdynand I (1922) i która – podobnie jak cała budowla – miała na celu ostateczne potwierdzenie prawa Rumunii do Siedmiogrodu.

Inne ciekawe miejsca

Biblioteka Batthyánum powstała w 1784 r. z inicjatywy ówczesnego rzymskokatolickiego biskupa Alba Iulia, Ignacego Batthyániego, bibliofila z zamiłowania. Obecnie Biblioteka Batthyánum jest jednym z najważniejszych ośrodków badawczych w Rumunii. W tym samym budynku mieści się, założone także przez biskupa Batthyániego, najstarsze w Rumunii obserwatorium astronomiczne.

Pałac Książęcy, stojący nieopodal katedry rzymskokatolickiej, został zbudowany na przełomie XIV i XV w. przez biskupów Alba Iulia z przeznaczeniem na kurię biskupią. Po ustanowieniu niezależnego Księstwa Siedmiogrodu pałac przebudowano w stylu renesansowym i przeznaczono na stałą siedzibę dworu książęcego. W jego murach obradował sejm siedmiogrodzki. W obrębie budowli znajdują się dwa dziedzińce wewnętrzne, a przed pałacem stoi pomnik Michała Walecznego na koniu. **Pałac Apora**, zbudowany w XVII w. przez księcia o tym nazwisku, reprezentuje styl późnorenansowy.

Sala Zjednoczenia to dość okazały budynek stojący obok Pałacu Książęcego, zwrócony fasadą w stronę parku. To właśnie

tu obradowało Wielkie Zgromadzenie Narodowe Rumunów z Transylwanii, Banatu, Krikszany i Marmaroszu, składające się z ponad tysiąca delegatów, którzy 1 grudnia 1918 r. uchwalili zjednoczenie ziem będących dotąd pod panowaniem austro-węgierskim z Królestwem Rumunii. Przed gmachem zgromadzono popiersia wielkich Rumunów.

W budynku naprzeciw mieści się oddział Muzeum Narodowego – **Muzeum Zjednoczenia** (Muzeul Unirii; <http://muzeuluniriialba.wordpress.com>; wt.–nd. 10.00–19.00; 8 RON, ulgowy 4 RON), obrazujące wielowiekową dążność społeczności rumuńskiej do zjednoczenia wszystkich ziem rumuńskich w jedno państwo – jakże ważny i nieustannie obecny czynnik kształtujący tożsamość i światopogląd narodu rumuńskiego. Są tu także prezentowane zbiory archeologiczne i etnograficzne (kolekcja Muzeum Narodowego założona w 1887 r.; na uwagę zasługuje przede wszystkim dział rzeźby antycznej – znaleziska odkryte w trakcie wykopalisk obejmujących starożytne Apulum) oraz rozmaite wystawy czasowe (latem 2014 r. można było zobaczyć... m.in. żywe gady i owady rumuńskie).

informacja turystyczna

W Alba Iulia nie ma obecnie (jesień 2014 r.) punktu informacji turystycznej, ale Urząd Miasta prowadzi bardzo dobrą stronę informacyjną: <http://turis.apulum.ro>.

Komunikacja

Dworce kolejowy i autobusowy znajdują się w południowej części miasta przy Bulevardul Ferdinand I (przy skrzyżowaniu z B-dul Încoronării). W holu stacji znajdziemy kiosk, bankomat, salon gier, kawiarnię i aptekę.

Dworzec kolejowy obsługuje głównie połączenia krajowe – wliczając przejazdy sezonowe, ok. 35 pociągów dziennie, m.in. w stronę Sighișoary, Braşova, Bukaresztu, Klużu, Timișoary, oraz jedno połączenie międzynarodowe (EuroNight Bukareszt – Budapeszt). W większości są to jednak połączenia z przesiadkami.

Kup książkę

Poleć książkę

W przypadku połączeń autobusowych zdecydowanie dominują relacje lokalne, jednak nie brakuje też kursów dalekobieżnych do wielu miast kraju. Autobusy obsługują kilku przewoźników.

Komunikacja miejska obejmuje kilkanaście linii autobusowych, tworzących dość gęstą sieć połączeń.

Noclegi

W ofercie noclegowej Alba Iulia dominują drogie hotele. W ostatnim czasie powstało kilka hosteli, które oferują noclegi w przystępnych cenach w centrum miasta. Tańszych pensjonatów trzeba szukać w większej odległości od głównych atrakcji.

- **Hostel Citadel**, Str. Vasile Alecsandri 64; ☎ +40 742866590; 12 miejsc w salach z piętrowymi łóżkami oraz jedna dwójka (130 RON). Hostel w centrum miasta, z dostępem do internetu, miejscem na grilla oraz tarasem na dachu. Gospodarze organizują wycieczki po twierdzy oraz okolicy.
- **Hostel Ryma**, Str. Gemina 13; ☎ +40 744152748; miejsce w sali wieloosobowej 40 RON, dwójka 140 RON. Hostel w obrębie cytadeli. W ogrodzie miejsce na rozbiecie namiotów oraz grill. Hostel wypożycza rowery, posiada też własną ściankę wspinaczkową.
- **Hostel Strong**, B-dul 1 Decembrie 1918 29, bd. M5, ap. 22; ☎ +40 722344709; 🌐 <http://www.strong-hostel-alba-iulia.ro>; dwójka 90 RON, trójka 120 RON. Maleski hostel w centrum miasta, z widokiem na twierdzę. Miejsce dla siedmiu osób.
- **Pensjonat Amentza**, Str. Nicolae Bălcescu 3; ☎ +40 754500724; dwójka 90 RON. Niewielki pensjonat z czystymi pokojami z łazienkami, TV i wi-fi. Działa tu także bar i restauracja.
- **Pensjonat Flamingo**, Str. Mihai Viteazul 6; ☎ +40 258 816354; kilka pokoi (większość jedynek); jedynka 90 RON, dwójka 120 RON. Niewielki, ale łatwo zauważalny budynek (motyw flaminga). W recepcji można porozumieć się wyłącznie po rumuńsku. Przy pensjonacie działa mały, niedrogi, lecz nieco ponury bar (czynny całą dobę). Całość przypomina nieco obiekt z „pokojami na godziny”.

Wyżywienie

Z każdym rokiem miasto wzbogaca się o nowe lokale gastronomiczne. Po remoncie twierdzy w jej obrębie umiejscowiło się kilka nowych restauracji i kawiarni. Warte polecenia są:

➤ **Rosenthalers Café**, P-ța Unirii; ☎ pn.–pt. 7.00–24.00. Miejsce, które powinni odwiedzić smakosz kawy (już od 3,50 RON) i koktajli mlecznych. Duży wybór napojów w niskich cenach.

➤ **Pub 13**, Aleea Sf. Capistrano 1; ☎ +40 728444415; 🌐 <http://www.pub13.ro>; ☎ 10.00–24.00. Pub z bardzo dobrym jedzeniem (kuchnia europejska) i świetną muzyką. Bardzo popularny (zatem i oblegany, zwłaszcza w weekendy) wśród młodych mieszkańców Alba Iulia. Ciemne wnętrza. Przychodząc wieczorem, można trafić na koncert.

Informator

➤ **Internet**: Bez problemu można skorzystać z internetu bezprzewodowego, dostępnego nie tylko w wielu hotelach (np. w hotelu Parc), kawiarniach i restauracjach, ale również m. in. w parku przed Domem Kultury i przy Piața Unirii.

➤ **Orientacja: Dworce kolejowy i autobusowy** położone są w południowej części miasta. Do śródmieścia kursują autobusy z oznaczeniem „Centru”, ich trasa przebiega wzdłuż Bulevardul Ferdinand I. Najdogodniej jest wysiąść na drugim przystanku, w pobliżu Domu Kultury (Casa de Cultură) na **Dolnym Mieście** (Orașul de Jos, Subcetate). Stąd przez Piața Națiunii i Strada Mihai Viteazul dostaniemy się do **cytadeli** (Cetatea Alba Carolina, dostępna tylko dla pieszych), w obrębie której znajdują się wszystkie najciekawsze objekty. Za nią rozciąga się **Nowe Miasto** (Cartierul Cetate). W zwiedzaniu pomagają bardzo ładnie opracowane plansze informacyjne, umieszczone przy każdym zabytku.

Băile Tușnad

węg. Tuszánfűrdő,
niem. Bad-Tuschnad; 🌐 1,7 tys.

Uzdrowisko, malowniczo położone w lesie wokół niewielkiego jeziora Ciucaș (węg. Csukás-tó), u podnóża gór Bodoc (Munții Bodoc). Do Băile Tușnad przyjeżdżają chętnie nie tylko kuracjusze, ale także uczestnicy naukowych konferencji oraz dyplomaci – na nieformalnych mityngach spotykają się tu premierzy Węgier i Rumunii. Wody

Kup książkę

Poleć książkę

z miejscowych **źródeł** (o temperaturze 8–57°C) są naturalnie nasycone dwutlenkiem węgla oraz bogate w żelazo, sód, chlor i brom. Znajdują się tu pokłady borowinowe oraz **mofety** (rum. l. poj. *mofetă*) – miejsca, w których ze szczelin w podłożu wydobywa się dwutlenek węgla lub siarkowodor, świadczące o podziemnej aktywności powulkanicznej. W tutejszych sanatoriach leczy się schorzenia systemu nerwowego, wątroby, przewodu pokarmowego i serca.

Miejscową **cerkiew** prawosławną wzniesiono w stylu bizantyjskim w 1939 r.; dekorację malarską świątyni wykonał w latach 70. Eugene Profeta z Bukaresztu.

Băile Tușnad to najmniejsze pod względem liczby ludności miasto Rumunii. Niemal wszyscy jego mieszkańcy to Szeklerzy, przez rumuńskie statystyki zaliczani zwykle do mniejszości węgierskiej (i sami bardzo często deklarujący narodowość węgierską).

Komunikacja

W Băile Tușnad (należy uważać, by jadąc od strony Miercurea Ciuc, nie wysiąść w Tușnad lub Tușnad Nou) zatrzymuje się kilkanaście pociągów dziennie (m.in. z Brassowa, Bukaresztu, Konstancy, Syhotu i Mangalii). Dojechać tu można również autobusem z Brassowa, Miercurea Ciuc lub Sfântu Gheorghe.

Noclegi

W wielu domach urządzono pensjonaty i kwatery prywatne. Tabliczki z napisami „cazare” lub „camera” informują o pokojach do wynajęcia. Większość hoteli oferuje zakwaterowanie wraz z leczeniem sanatoryjnym. W miejscowości działa też duży kemping.

➤ **Kemping Univers**, Str. Ciucaș 66; ☎ +40 266 335087; 📍 V–IX. Pole namiotowe; przeciętny standard sanitariatów. Dysponuje także domkami kempingowymi. Dojazd: od dworca kolejowego należy pojechać na południe – najpierw Strada Gării, następnie Strada Ciucaș; kemping znajduje się po drugiej stronie torów i Aluty, na południowy zachód od jeziora.

➤ **Pensjonat Olt**, Str. Otului 71; ☎ +40 723250349; 📍 <http://www.oltpanzio.ro>; jedyńka 75 RON, dwójka 100 RON (ceny ze śniadaniem). Położony w centrum, duży pensjonat z restauracją. Oferuje wygodne, odnowione pokoje. W sezonie ceny nieco wyższe.

➤ **Pensjonat Panorama**, Str. Életes Lajos 5; ☎ +40 744161454; 📍 <http://panorama.zed.ro>; dwójka 80 RON. Niewielki pensjonat z ładnymi, czystymi pokojami wyposażonymi w łazienki, TV i wi-fi. Możliwość zamówienia całodziennego wyżywienia (ok. 40 RON).

➤ **Pensjonat Szurdok**, Str. Otului 78; ☎ +40 744612397; 📍 <http://www.bailetusnad.ro>; 10 EUR/os. Położony 200 m od centrum, przestronny i spokojny pensjonat; jeden z tańszych w mieście. Na stronie link do drugiego pensjonatu należącego do właściciela Szurdoka (**Vărtető**; Str. Apor Peter 32).

Okolice

Z Băile Tușnad można wybrać się na wycieczki do Jeziora św. Anny, w okolice skałek Stâncă Șoimilor (Sokola Skała) i Stâncă Turnurilor (Skalna Wieża), a także do Băile Balvanos.

Jezioro św. Anny (rum. Lacul Sfânta Ana, węg. Szent Anna-tó) to atrakcja hydrogeologiczna na skalę europejską, jest bowiem zbiornikiem powstałym w kraterze wygasłego wulkanu Ciomatu (węg. Csomád; 950 m n.p.m.). Woda w jeziorze mającym 7 m głębokości pochodzi wyłącznie z opadów. Jezioro i tutejszą **kaplicę św. Anny** (tradycyjnej patronki dziewcząt) rocznie 26 lipca odwiedzają rzesze pielgrzymów. Zgodnie z wierzeniami młoda kobieta, która chce zostać matką, powinna zwrócić się tu z prośbą do św. Anny. Po północno-wschodniej stronie wulkanicznego stożka znajduje się bagno **Tinovul Mohoș** (węg. Mohos-láp) z niewielkim zarastającym oczkiem wodnym pośrodku. Oba miejsca są rezerwatami przyrody (mimo to nad Jezioro

Kup książkę

Poleć książkę

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast? Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki
- przydatny słowniczek

56 map i planów

93 ramki z ciekawostkami

5 tras samochodowych

45 tras górskich

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy
z oznaczeniem
atrakcji

polonika

Nr katalogowy: 25536

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

📍 <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
📍 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
📍 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-0133-7

9 788328 301337 >

Cena 52,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>